

Suvinisu sordid, seemnekasvatus

Anne Ingver

Eesti Taimikasvatuse Instituut

10.01.2020

1

Metoodika

2013-2019 sordid: Manu, Mooni, Voore, Hiie,

2016-2019 sortide segu (Mooni, Hiie, Voore)

2019 aretis 2.25.1.7.1.16.11 (TTÜ, ETKI, Tsehhi)

3x5 m²

Eelvili - punane ristik

Umbrohutõrje: äestamine 1-2 x

2

Sobiv sort

---

*Tavaviljeluses häid tulemusi andnud sort ei pruugi (kuid võib) anda häid tulemusi maheviljeluses

*Sorti valides olulisem rõhk:

=haiguskindlusele

=taimede kasvulaadile (kiire algareng, laiemate lehtedega, pikema kõrrega sordid suudavad paremini võistelda umbrohtudega ja kõrt saab kasutada loomakasvatuses või kompostide valmistamiseks)

*Toiduks kasvatamisel oluline kõrgem proteiini sisaldus, parem peaskasvamamineku kindlus

3

Umbrohtumus

Nisupõllu umbrohtumust aitab vähendada:

*Eelvili umbrohtudeta

*Äestamine 2x (õige ajastus väga oluline):

* vahetult enne tärkamist

* 3-4 lehe faasis

*Suurem külvisenorm (osa taimi äestades hävib)

*Pikema kõrrega ja hea seisukindlusega sort, (varjutab umbrohtusid)

4

Haigused

- *haiguskindlad sordid
- *biostimulaatoritega puhtimine
- *terve ja toitainetega varustatud muld= terve taim
- *sortide segude kasutamine – parem haiguskindlus (tarbevilja tootmises sobiv)

5

Eesmärgid mahearetuses

- Markeraretuse võimaluste suurendamine paljude omaduste parandamiseks
- Hästi arenenud juurestik
- Hea toitainete omastamise võime
- Vastupidavus ilmastiku kõikumistele
- Kõrge proteiini sisaldus ja kvaliteetne kleepevalk
- Hea haiguskindlus

6

Kvaliteetne seemnevili

---

*Oluline on seemne puhtus:

- Geneetiline ühtlane
- Füüsiliselt puhas (ei tohi olla segu teiste liikide või sortidega, puhas umbrohu seemnetest ja inertsetest materjalidest).

*Hea idanevus.

*Vaba haigustest ja kahjuritest.

*Tera on tuumakas, ilusa kuju, suuruse ja kaaluga.

*Tera on terve välimusega, ilma laikude ja muude probleemideta.

*Terad on ühtlase suuruse ja kaaluga, et idanemine oleks võimalikult ühtlane.

7

Miks kvaliteetne seemnevili on oluline?

---

*Annab kõrgema saagi.

*Suurendab seemnekasvataja sissetulekut.

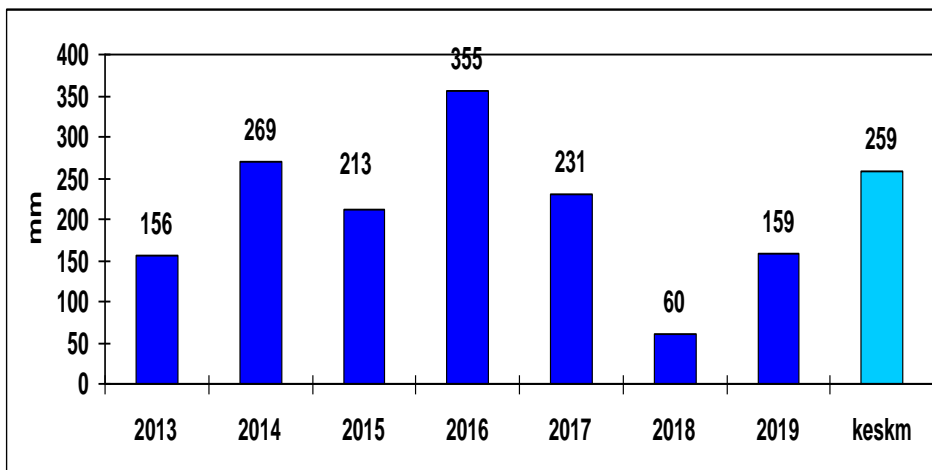
*Kvaliteetsest seemnest toodetud kvaliteetset toodanguga on lihtsam müüa.

*Paremini antud piirkonda sobiv ja hästi kohastunud sort on kohalikele oludele vastupidavam ja seeläbi on kvaliteetse seemne saamine ka suurema tõenäosusega.

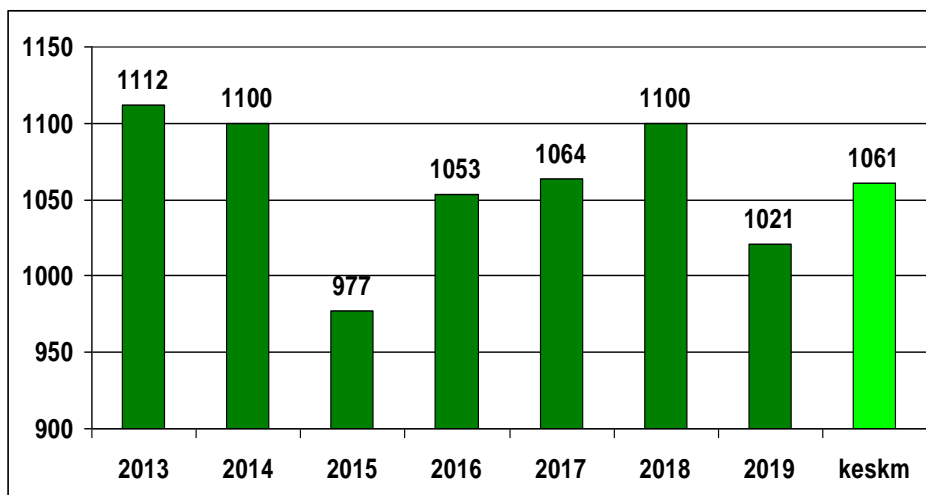
8

Sademed 2013-2019 (külv-küps)

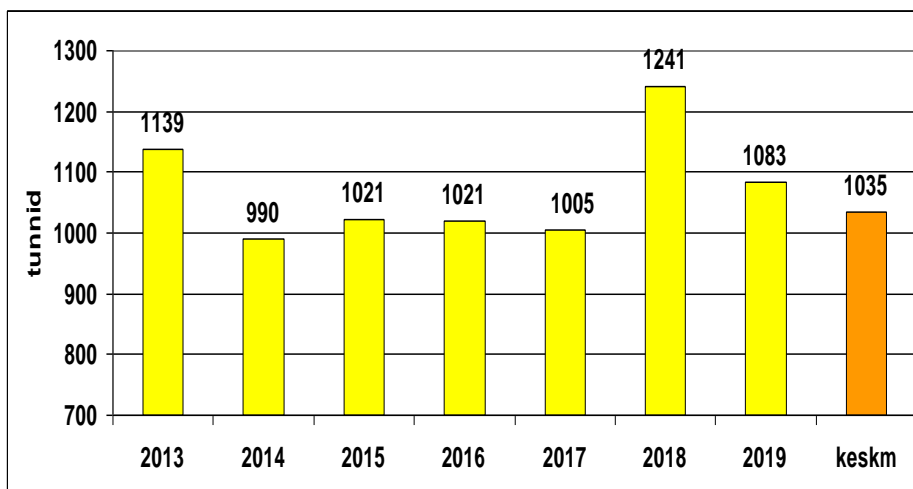
9

Efektivesed temp 2013-2019 (külv-küps)

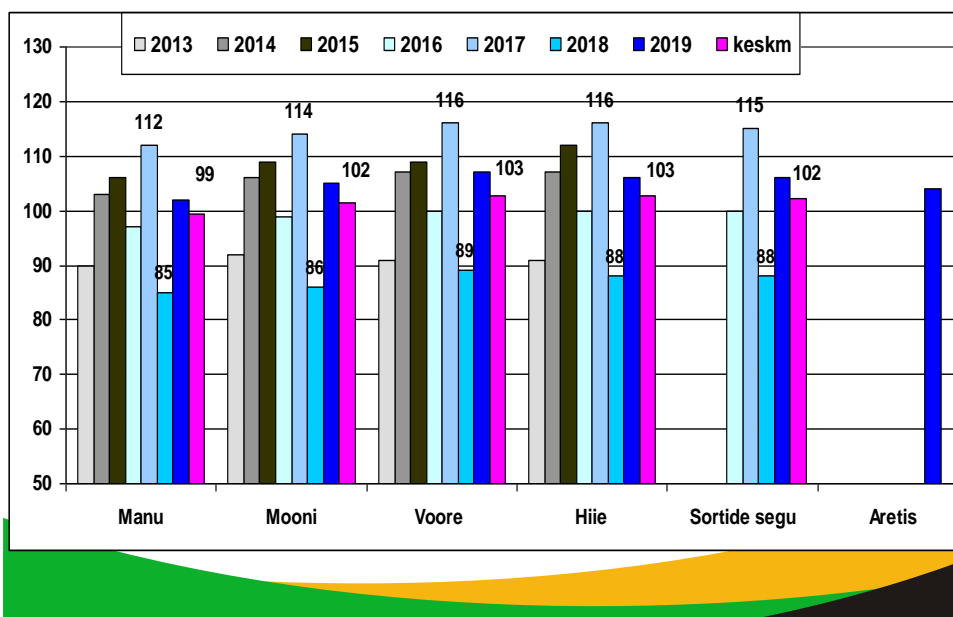
10

Päikesepaiste tunnid 2013-2019 (mai-august)

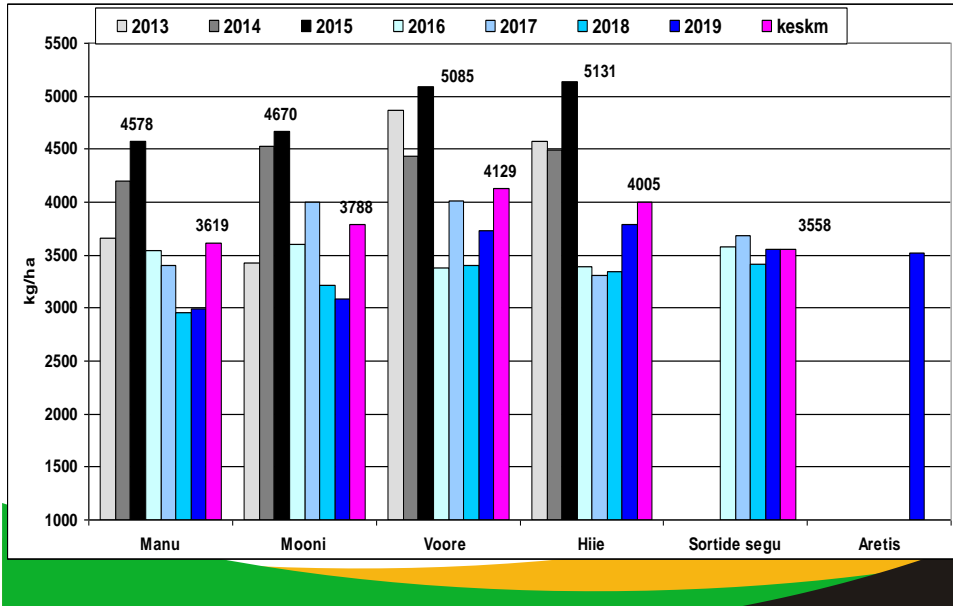
11

Kasvuaeg, päevi 2013-2019

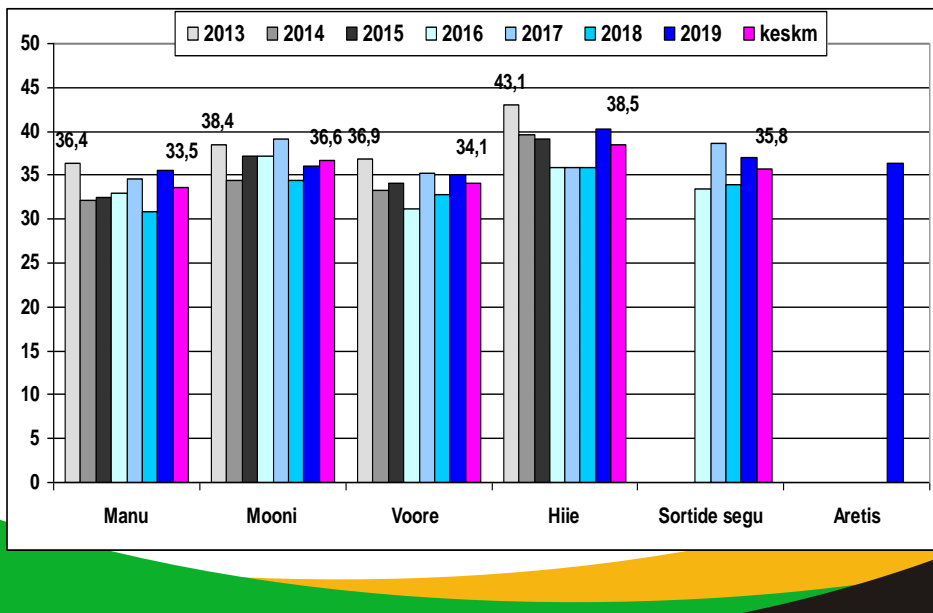
12

Saak kg/ha 2013-2019

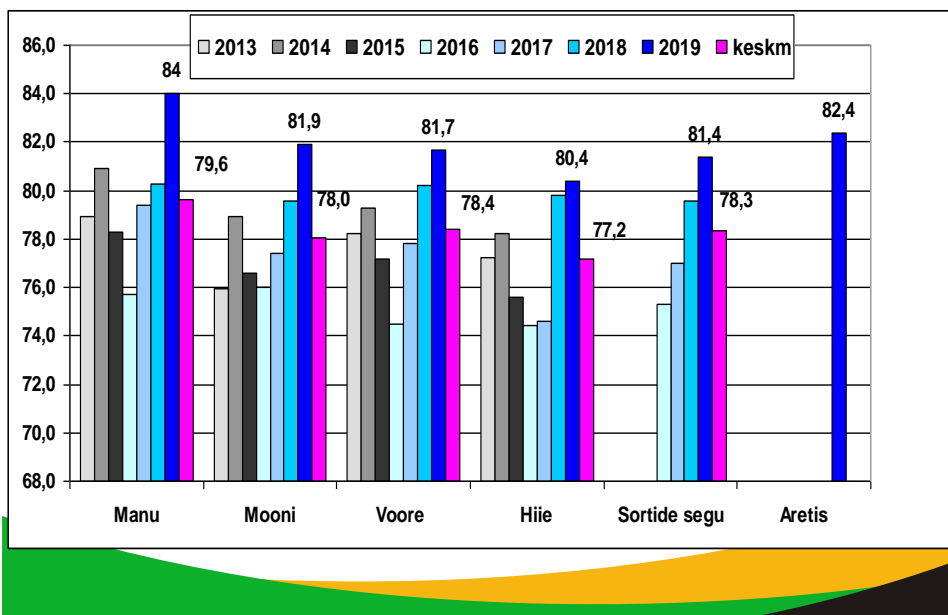
13

1000 tera mass g 2013-2019

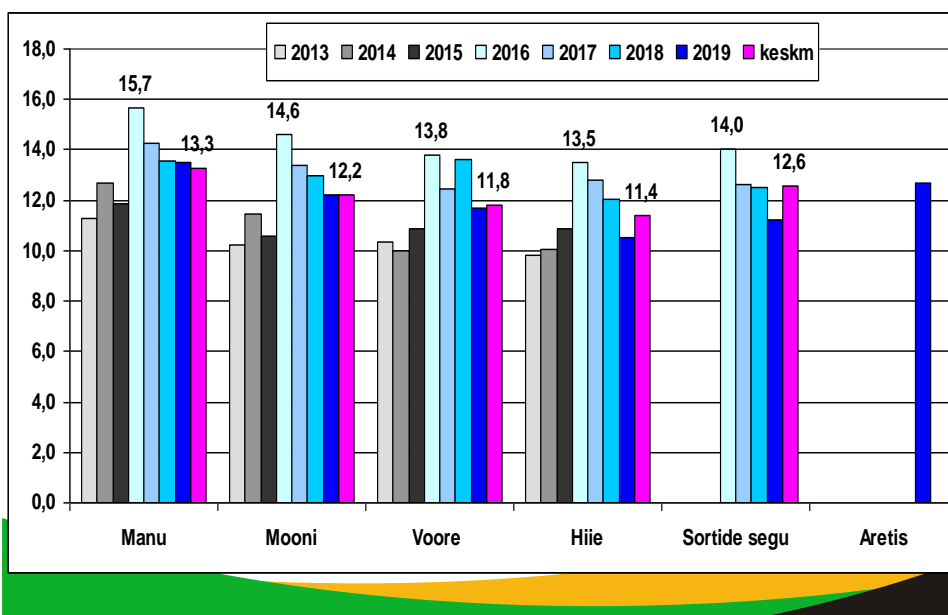
14

Mahukaal kg/ha 2013-2019

15

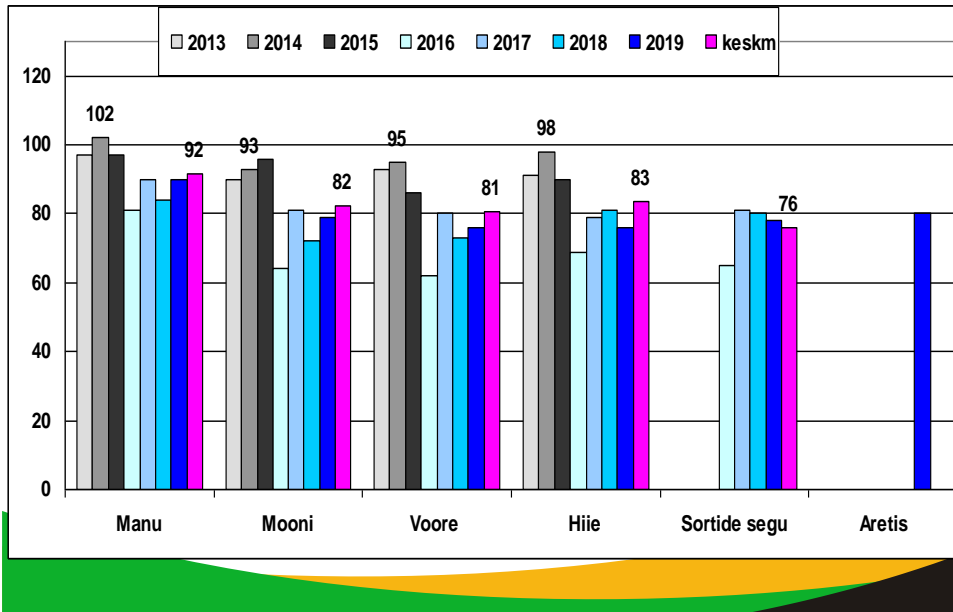
Proteiin % 2013-2019

16

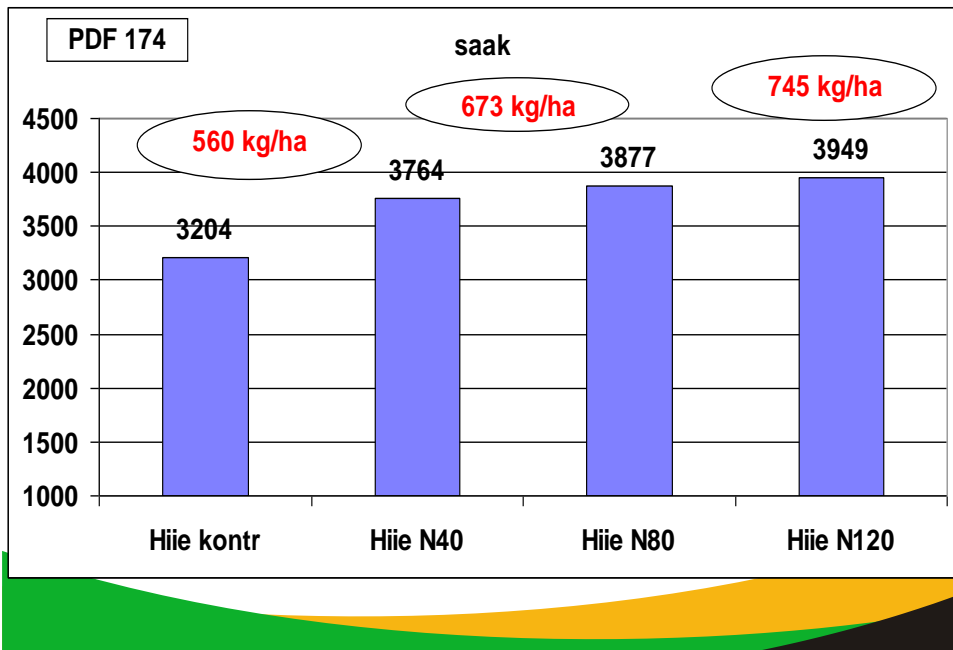

Pikkus cm 2013-2019

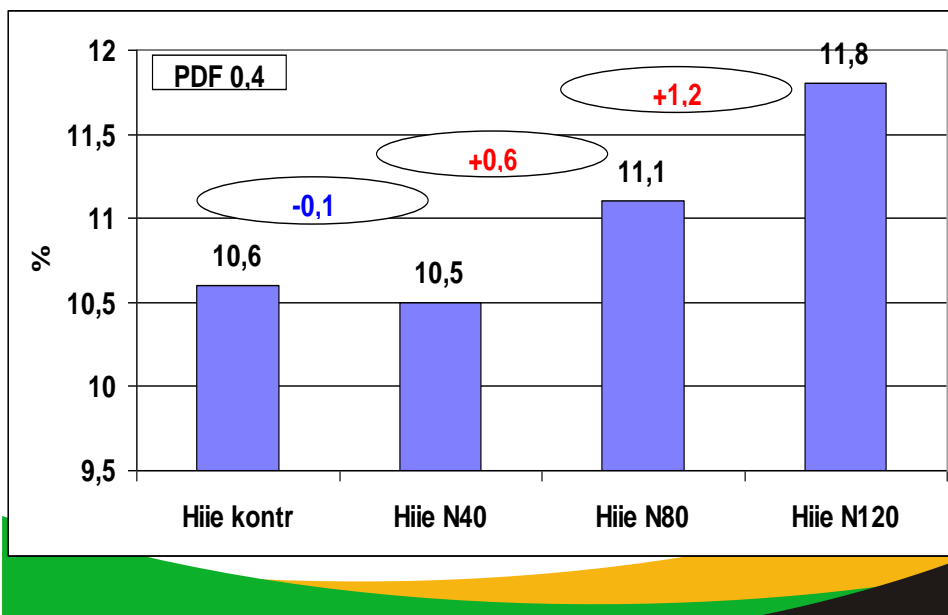
17

Mahe väetiskatse Ecolan AGRA 8-4-4, saak 2019

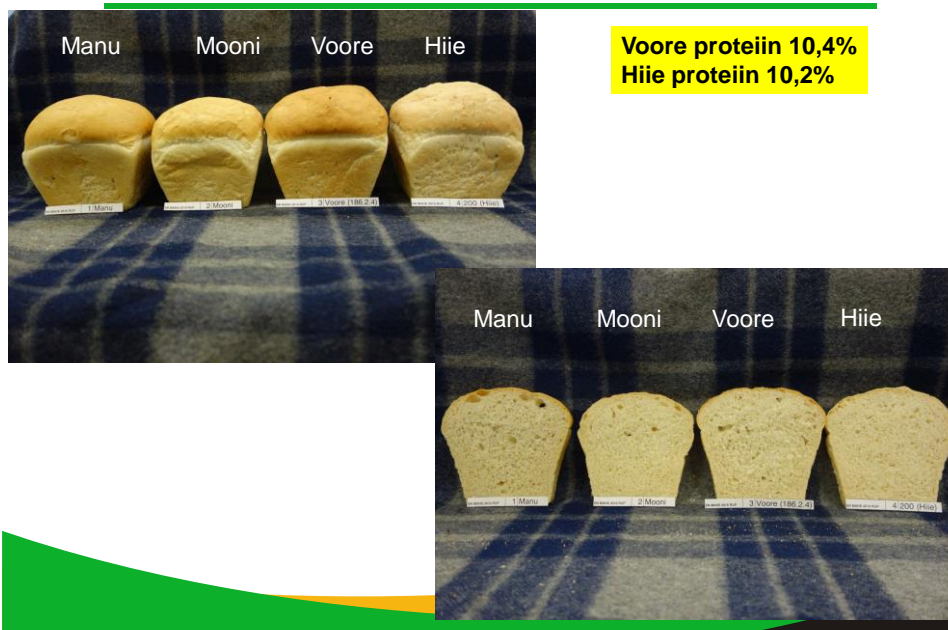
18

Ecolan AGRA 8-4-4, proteiin % 2019

19

Mahekatse 2016

20

Mahekatse 2017

21

Mahekatse 2017

22

Mahekatse speltad 2018

23

Mahekatse 2018

24

Mahe väetiskatse 2019

25

MANU (1994, Soome)

- *varajane
- *väga heade küpsetusomadustega saianisu
- *keskmise kuni kõrge terasaaki
- *kõrge proteiini ja kleepevalgu sisaldus
- *kõrge mahumass
- *pole tundlik mulla happesuse suhtes
- *pikk kõrs

26

MOONI (2007, Soome-Eesti)

- *varajane - keskvalmiv
- *saagikas
- *kõrge proteiini- ja kleepevalgusisaldus
- *mõnel aastal võib kleepevalk jääda optimaalsest nõrgemaks
- *kõrge ja stabiilne langemisarv
- *suur tera
- *kõrge mahumass
- *vastuvõtlikum jahukastele

Eesti hästi levinud sort.

27

VOORE (2015, Eesti)

- *varajane - keskvalmiv
- *saagikas, hea saagi stabiilsus
- *hea seisukindlus
- *keskmine 1000 tera mass (Hiiest väiksem)
- *kõrge mahukaal (Hiiest mõnevõrra kõrgem)
- *proteiin ja kleepevalk (Hiiest pisut kõrgem)
- sobilik saiaküpssetuseks
- *hea kleepevalgu kvaliteet
- *hea langemisarv
- *hea haiguskindlus
- *sobib ka maheviljelusse

28

HIIE (2016, Eesti)

- *varajane - keskvalmiv
- *saagikas (Voorest pisut saagikam)
- *keskmisest pisut pikema kõrrega
- *proteiini- ja kleepevalgusisaldus sobilik saiaküpsetuseks
- *gluteeniindeks optimaalne
- *sobiv langemisarv
- *suur tera (Voorest suurem tera)
- *kõrge mahukaal
- *haiguskindlus hea
- *sobib ka maheviljelusse

Ingver, A., Haljak, M., Koppel, R., 2017. Uued suvinisu sordid 'Hiie' ja 'Voore'. Taimakasvatuse alased uuringud Eestis 2017.

29

ARETIS 2.25.1.7.1.16.11 (TTÜ, ETKI, Tsehhi)

Ristlusvanemad (8.1 x Mooni)

Riiklikes maj. katsetes 2019-2020

- *varajane
- *saagikas
- *kõrge proteiini- ja kleepevalgusisaldus
- *nõrgem kleepevalk
- *kõrge langemisarv
- *suur tera
- *kõrge mahumass
- *sordist 'Mooni' 2-4 cm pikem
- ***vastupidavam jahukastele**

30

Täna teid!

Kontakt:

anne.ingver@etki.ee

